

Πέρασαν 99 έτη από τότε

2^α/15^η ΜΑΪΟΥ 1919: Η ΠΡΩΤΗ ΗΜΕΡΑ ΑΠΟΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ - ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΘΕΡΜΗ ΥΠΟΔΟΧΗ ΣΤΗ ΖΟΦΕΡΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ

Του Ευαγγέλου Γριβάκου, Αντιστρατήγου ε.α – Νομικού

Μαΐου 1919 οι πρώτοι άνδρες του 1/38 Συντάγματος Ευζώνων αποβιβάζονται στη σημαριοστολισμένη Σμύρνη.

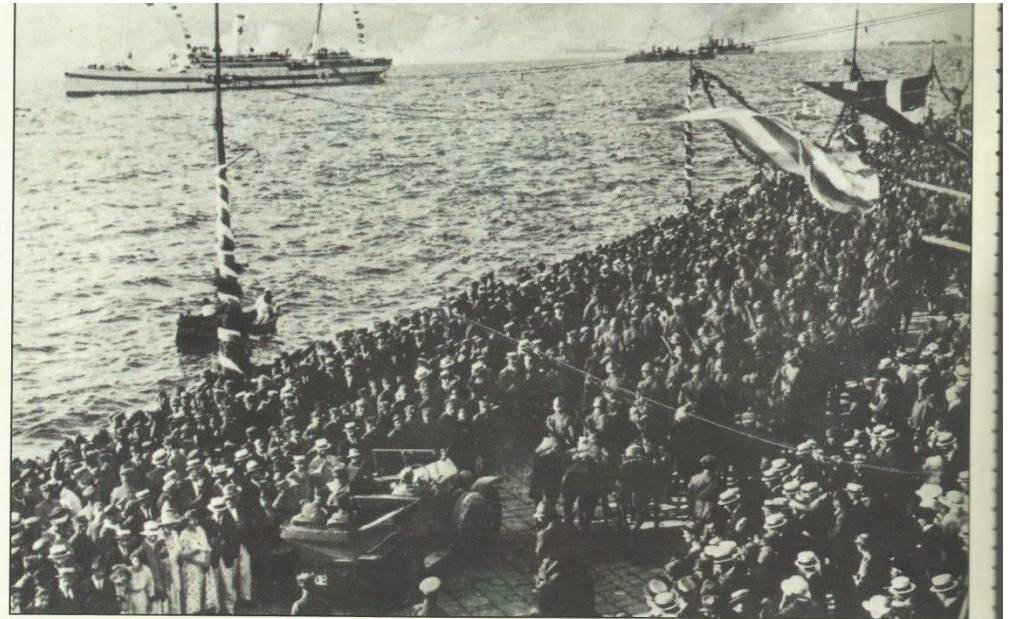
ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Η λήξη του Α΄ΠΠ βρήκε την Ελλάδα στο πλευρό των νικητών Συμμάχων με ένα αξιόλογο Στρατό **δέκα (10) Μεραρχιών**, πλήρως εξοπλισμένων. Με στήριγμα την υπογραφή της 17^η/30^η Οκτ. 1918 μεταξύ του Σουλτάνου και των Συμμάχων (πλην Ρωσίας), επί του βρετανικού πολεμικού πλοίου «ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ» αγκυροβολημένου στο λιμάνι του Μούδρου της Λήμνου, γνωστή **Ανακωχή του Μούδρου**, ο τότε πρωθυπουργός **Ελευθέριος Βενιζέλος**, την 17^η/30^η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους (1918) και εν όψει των διαπραγματεύσεων για την Διάσκεψη της Ειρήνης, κατέθεσε **στο Συμβούλιο των Τεσσάρων Μεγάλων (αντιπροσώπων Αγγλίας, Αμερικής, Γαλλίας, Ιταλίας), ένα Υπόμνημα** με προτάσεις για Ανατολική και Δυτική Θράκη, Δωδεκάνησα, Ίμβρο και Τένεδο, **καθώς και για μία παραλιακή εδαφική ζώνη στη Δυτική Μ. Ασία, εκτεινόμενη από τη Ν. Μάκρη (απέναντι από τη Ρόδο) μέχρι την περιοχή της Πανόρμου, στην Προποντίδα.** «Παρεμπιπτόντως», την ίδια, περίπου, ζώνη διεκδικούσαν ως σφαίρα επιρροής και οι **Ιταλοί**, οι οποίοι, έχοντας αποσπάσει με τη Συνθήκη του Λονδίνου του 1915 την περιοχή της Αττάλειας, στη νοτιοδυτική Τουρκία, είχαν ήδη αρχίσει να κινούνται απειλητικά προς Αϊβαλί και Σμύρνη. Οι Σύμμαχοι, όμως, ο καθένας για δικούς του λόγους, δεν ευνοούσαν καθόλου αυτή την επεκτατική πολιτική των Ιταλών, με αποτέλεσμα, την 23^η Απριλίου του 1919, το **Συμβούλιο των Τεσσάρων Μεγάλων**, με εκπροσώπους μόνο της Αγγλίας, Γαλλίας και ΗΠΑ, αλλά όχι της Ιταλίας που είχαν αποχωρήσει, αποφάσισε να επιτρέψει στην Ελλάδα να καταλάβει στρατιωτικά την περιοχή της **Σμύρνης, δηλ από τη Σμύρνη ως το Αϊβαλί με κάποια ενδοχώρα, συνολικής έκτασης 17.000 τετρ. χιλιομ. περίπου, με αποστολή την «εγγύηση της ομαλότητας με την τήρηση της τάξης και την προστασία των μειονοτικών πληθυσμών της Μ. Ασίας, ώσπου να υπογραφεί η τελική Συνθήκη με την Τουρκία».**

Μετά από αυτήν την εξέλιξη, φάνηκε, πλέον, καθαρά ότι επέστη ο χρόνος απολύτρωσης του μικρασιατικού Ελληνισμού με τη νόμιμη επέμβαση του Ελληνικού Στρατού. Πράγματι, την 24^η Απριλίου 1919, το Γενικό Στρατηγείο με έδρα τη Θεσσαλονίκη, άλλαξε την αποστολή της **1^{ης} Μεραρχίας** η οποία ήταν ήδη σε αναμονή στα λιμάνια των Ελευθερών, Σταυρού και Καβάλας, με διοικητή τον Συνταγματάρχη Πυροβολικού **Ν. Ζαφειρίου**, δύναμη **13.000** ανδρών περίπου και σύνθεση 3 συνταγμάτων πεζικού (**το 4^ο, το 5^ο και το 1/38 Ευζώνων**), και, αντί να την στείλει στην Ουκρανία, όπως αρχικά είχε σχεδιασθεί, προς ενίσχυση του Α΄ΣΣ το οποίο μάχονταν στο πλευρό των συμμαχικών και των ρωσικών κυβερνητικών δυνάμεων κατά του «κόκκινου στρατού» των μπολσεβίκων, την διέταξε να επιβιβασθεί επί των πλοίων, **να αποβιβασθεί στη Σμύρνη και, σε συνεργασία με τους Συμμάχους, να καταλάβει την πόλη, να απομονώσει τις συνοικίες της ώστε να αποφευχθούν**

οι συμπλοκές μεταξύ των εθνοτήτων και, κυρίως, να προστατεύσει τον ελληνικό πληθυσμό. Εις εκτέλεση της Εντολής, η νηοπομπή με τη Μεραρχία συνοδευόμενη από 8 αντιτορπιτικά (5 ελληνικά και 3 αγγλικά), ξεκίνησε την 27^η Απριλίου και τα ξημερώματα της **2^{ας}/15ης Μαΐου 1919**, έκανε την εμφάνισή της ανοικτά της Σμύρνης υπό τις επευφημίες και ζητωκραυγές των χιλιάδων του μικρασιατικού Ελληνισμού, ο οποίος συγκεντρωμένος στην προκουμαία και εμπνεόμενος από την πνευματική ηγεσία του θρησκευτικού ηγέτη τους **Χρυσοστόμου Σμύρνης**, αδυνατούσε να πιστέψει ότι το όραμα τόσων γενεών για επανένωση με τη μητέρα Ελλάδα γίνονταν τώρα πραγματικότητα.

Στις 07.30 της αυτής ημέρας άρχισε η απόβαση. Αρχικά προσέγγισε στην προκουμαία της Σμύρνης το μεγάλο φορτηγό πλοίο «**Πατρίς**» και ακολούθησαν τα πολεμικά «**Αβέρωφ**», «**Ατρόμητος**» και «**Λεωνίδα**». Πρώτος αποβιβάστηκε ο Συνταγματάρχης Ν. Ζαφειρίου ο οποίος στην προκήρυξή του προς τον Λαό της Σμύρνης τόνισε ότι **«η κατάληψη της πόλης γίνεται για προστασία του πληθυσμού και τήρηση της δημοσίας τάξεως, οι πολιτικές και θρησκευτικές Αρχές θα συνεχίσουν να λειτουργούν κανονικά και ο Στρατός θα σεβαστεί τα ήθη και έθιμα όλων των κατοίκων, ανεξαρτήτως φυλής και θρησκείας».**

Ο Συνταγματάρχης Ν. Ζαφειρίου και το επιτελείο του σε αυτοκίνητο και τμήμα Ελληνικού Ιππικού στην προκουμαία της Σμύρνης, στις 2 Μαΐου 1919.

Ακολούθως, στην περιοχή Πούντα της βόρειας ζώνης του λιμανιού αποβιβάστηκαν κατά σειρά το 4^ο Σύνταγμα που κατέλαβε το κέντρο της πόλης και το 5^ο που κατέλαβε τις ανατολικές συνοικίες και το ύψωμα Πάγος. Το 1/38 Σύνταγμα αποβιβάστηκε στην κυρίως προκουμαία όπου και ξέσπασε φρενήρες πανηγύρι. Μέσα στον ασυγκράτητο ενθουσιασμό, τα σχέδια για την εκτέλεση της αποστολής προσωρινά ξεχάστηκαν, Εύζωνοι και Έλληνες της Σμύρνης εναγκαλιζόνταν και ασπάζονταν αλλήλους, τα πατριωτικά συνθήματα όπως «**Ελλάς Ανέστη**» χαρούμενα ηχούσαν ουρανομήκη και οι κυκλικό χοροί γύρω από τις «**πυραμίδες**» των τυφεκίων των φαντάρων καλά κρατούσαν υπό τους μουσικούς ελληνικούς και σμυρναϊκούς ήχους.

Τελικά περί την 11.00 ώρα **το 1/38 Σύνταγμα**, ανασυγκροτηθέν, συνέχισε την κίνησή του νότια προς την περιοχή Καραντίνα με σκοπό να περικυκλώσει την πόλη από τα νοτιοδυτικά, πλην, όμως, παρέλειψε να αποκλείσει, σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο, την **οδό Προφήτη Ηλία** που συνόρευε με την τουρκική συνοικία, από την κατεύθυνση της οποίας, αίφνης, έπεσε ένας πυροβολισμός. Η αντίδραση των ανδρών του Συντάγματος, όπως πληροφορεί ο Λεβαντίνος **Όσκαρ Ουίταλ**, ήταν άμεση και καταγιστική, καθώς **«εξαπέλυσαν μια φοβερή ομοβροντία προς τα καφενεία, το Διοικητήριο και τους στρατώνες της 56ης τουρκικής μεραρχίας»** που βρίσκονταν εντός της συνοικίας. Δημιουργήθηκε, τότε, μεγάλη αναταραχή που γρήγορα γενικεύθηκε σε αιματηρή σύρραξη από την οποίαν δεν έλειψαν ούτε τα έκτροπα (ληηλασίες, βιαιοπραγίες κλπ) εκ μέρους των Τούρκων (κυρίως τμήματα ατάκτων πολιτών ενισχυόμενα από μικρά πλωτά μέσα συμπατριωτών τους που δρούσαν κατά μήκος της παραλίας) και μιας μικρής ομάδας Ελλήνων στρατιωτών αλλά ούτε και τα πολλά θύματα (κατά τις εγκυρότερες πληροφορίες **163 νεκροί και τραυματίες, εκ των οποίων 78 Τούρκοι, άμαχοι ως επί το πλείστον, 62 Έλληνες, 1 Εβραίος και 22 διαφόρων εθνοτήτων**). Οι συγκρούσεις διήρκησαν ολόκληρη την ημέρα και προτού νυχτώσει οι Τούρκοι ταραξίες είχαν συλληφθεί και συγκεντρωθεί επί του πλοίου «**Πατρίς**», όπου και διανυκτέρευσαν.

Η Ζώνη της Σμύρνης
(Σαντζακία Σμύρνης και Αϊδινίου)

Αρόδου του λιμένα της Σμύρνης, προς παρακολούθηση της απόβασης, ήταν αγκυροβολημένοι οι στόλοι των Συμμάχων (**ο αγγλικός**, υπό τον ναύαρχο Κάλθροπ που είχε και το γενικό πρόσταγμα, **ο γαλλικός, ο αμερικανικός** με το θωρηκτό «Αριζόνα», **ο ιταλικός** με το θωρηκτό «Ντουΐλιο» και **ο ελληνικός** με το θωρηκτό «**Αβέρωφ**» και κυβερνήτη τον πλοίαρχο **Ηλία Μαυρουδή**). Οι διοικητές των στόλων με μεγάλη ανησυχία παρακολουθούσαν όλη την ημέρα τα διαδραματιζόμενα και ενημέρωναν τις κυβερνήσεις τους. Δικαίως ή αδικως, η Χώρα δυσφημίσθηκε στους Συμμάχους. Οι Γάλλοι προσπάθησαν να διαστρεβλώσουν τα γεγονότα διαδίδοντας ότι η Ελλάδα ήταν η αποκλειστική υπεύθυνη και ανήμπορη να επιβάλλει την τάξη και ο Ιταλός κυβερνήτης του «Ντουΐλιο», ισχυριζόμενος ότι η ελληνική απόβαση απέτυχε, έστειλε σήμα προς την ναυαρχίδα του Κάλθροπ και πρότεινε όπως **«τα συμμαχικά στρατεύματα αποβιβαθούν στη Σμύρνη προς επιβολή της τάξεως και προστασία των υπηκόων τους»**. Ο Κάλθροπ, ευτυχώς, απέρριψε την πρόταση και απάντησε στον Ιταλό ναύαρχο ότι **«τελικά οι Έλληνες θα δυνηθούν να επιβάλλουν την τάξη»**, όπως και πράγματι έγινε.

Η Κυβέρνηση Βενιζέλου, στην προσπάθειά της να κατευνάσει τις συμμαχικές αμφιβολίες και προβληματισμούς, προέβη σε μια σειρά σκληρών μέτρων όπως αφαίρεση Διοικήσεων, παραπομπή στο Στρατοδικείο των υπευθύνων των βιαιοπραγιών - σε ορισμένους από τους οποίους επιβλήθηκε ακόμη και η εσχάτη των ποινών - άμεση ενίσχυση των δυνάμεων κλπ. Πλέον τούτων έστειλε εσπευσμένα στη Σμύρνη τον Αντιπρόεδρο της Βουλής **Εμμανουήλ Ρέπουλη** και από 8^{ης} Μαΐου 1919, τοποθέτησε ως Ύπατο Αρμοστή Σμύρνης τον **Αριστείδη Στεργιάδη**, πρώην δικηγόρο Ηρακλείου Κρήτης και ευνοούμενο του Βενιζέλου, τον οποίον ανακάλεσε από την Ήπειρο όπου είχε αποσταλεί για να την παραλάβει από τους Ιταλούς που την είχαν καταλάβει από το 1916.

Αυτά, λοιπόν, ήταν, σε αδρές γραμμές, τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν την πρώτη ημέρα στη Σμύρνη και οι δυσμενείς επιπτώσεις τους στην έναρξη της εκστρατείας, οι δε σημειωθείσες ταραχές αποτέλεσαν κακό οιωνό για τις σκληρές δοκιμασίες που επέρρωτο να υποστεί ο Ελληνισμός τα επόμενα έτη στην Μ. Ασία.

Εν τούτοις, η κατάσταση σύντομα ομαλοποιήθηκε και η Μερραρχία συνέχισε κανονικά την αποστολή της. Μέχρι την **4^η/17^η Μαΐου** κατέλαβε τα περίχωρα της Σμύρνης **Μουτζά, Μπουρνόβα, Τσιμόβασι και Κορδελιό**. Παράλληλα επιταχύνθηκε και η άφιξη περισσότερων δυνάμεων στη Μ. Ασία, όπως του 6^{ου} Συντάγματος Αρχιπελάγους από τη Μυτιλήνη, του 8^{ου} Συντάγματος Κρητών συν ένα Τάγμα Χωροφυλακής από την Αθήνα και, ολίγον αργότερα, της Μερραρχίας Λαρίσης. Τελικά εντός 15 ημερών είχε καταληφθεί

ολόκληρη η ούτως αποκαλούμενη **Ζώνη της Σμύρνης (περιοχή Σαντζακίων Σμύρνης και Αϊδινίου)**, που ήταν περίπου η ίδια με εκείνη που παραχωρήθηκε στην Ελλάδα δια της Συνθήκης των Σεβρών (28 Ιουλ./ 10 Αυγ. 1920). Έτσι έληξε και η πρώτη φάση της μικρασιατικής εκστρατείας, απαρχή της οποίας ήταν η απόβαση του Ελληνικού Στρατού στην Ιωνική Γη, προ 99 ετών, ακριβώς.

Μάιος 2018

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α. Δ. Κόκκινου, **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**, τομ. 4, σελ. 1250 επ.

β. **ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΣ**

γ. Περιοδ. **ΤΟΛΜΩΝ** (Αρχισ. Π. Γιαννακόπουλος), τευχ. 14, σελ. 13 επ. Βασ. Αλεξάνδρου «**Η ΑΠΟΒΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ**».

δ. Τζάλς Μίλτον, **ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ**, (εκδ. Μίνωας).